

Iranian Independent Islamic Human Rights Commission
کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران
لجنة حقوق الانسان الاسلاميه في ايران

ایران و حق پیگیری تمام راههای قانونی برای دریافت غرامت تجاوز به ایران

امور پژوهشی، آموزشی و ترویجی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

تابستان ۱۴۰۴

توضیحات مقدماتی کمیسیون:

در زمره مطالبی که خارج از ایران در خصوص تجاوز اخیر اسرائیل و آمریکا به کشورمان منتشر و سعی شده که با زبان حقوقی ابعادی از موضوع مورد تحلیل قرار گیرد، معدود مواردی را می توان یافت که توسط حقوقدانان ایرانی اعم از کارشناسان مقیم داخل یا خارج کشور نگاشته شده اند. نوشتار حاضر از همین دسته مطالب منتشره در خارج کشور است. نظر به اینکه مجموعه آثار حقوقی منتشره در سطح جهانی راجع به حمله اخیر به ایران در امور پژوهشی کمیسیون مورد توجه قرار دارد، مناسب دیده شد که ترجمه فارسی این نوشتار نیز در دسترس مخاطبان ارجمند قرار گیرد.

امید است همه تلاش کنیم تا متجاوزان به حقوق ملت ایران ناچار به پذیرش مسئولیت های خود و جبران ممکن شوند اگرچه برخی از حقوق مورد نقض قرار گرفته به ویژه جان های عزیزی که پر پر شدند یا دچار معلولیت گردیدند به هیچ عنوان قابل جبران نیست. بدون هر گونه دآوری محتوایی در خصوص دیدگاههای مطرح شده، مانند سایر موارد مشابه عین نوشتار مورد اشاره در زیر تقدیم می شود.

امور پژوهشی، آموزشی و ترویجی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

تیرماه ۱۴۰۴

♦ نویسنده: عباسعلی کدخدایی عضو هیئت علمی دانشگاه تهران

♦ برگردان فارسی: ترجمه و نهایی سازی متن در امور پژوهشی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

♦ مآخذ: شبکه انگلیسی الجزیره، منتشره در هفتم جولای ۲۰۲۵

متن مقاله:

نظم حقوقی بین‌المللی در مواجهه با یکجانبه‌گرایی قدرت‌های سلطه‌گر و همچنین اقداماتی که هنجارهای پذیرفته‌شده جهانی را نادیده می‌گیرند، اثربخشی خود را از دست می‌دهد. اگر به چنین رویه‌هایی رسیدگی نشود، این خطر وجود دارد که این نظم، اهداف اساسی خود را [از جمله] برای حفاظت از عدالت، صلح و حاکمیت ملت‌ها از دست بدهد.

حمله ایالات متحده و اسرائیل به ایران، از جمله قتل‌های هدفمند دانشمندان و متفکران، بمباران تأسیسات هسته‌ای مورد تأیید آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و حملات علیه زیرساخت‌های مسکونی، پزشکی، رسانه‌ای و عمومی، نمونه بارزی از اقدام غیرقانونی و یکجانبه است که نباید بدون رسیدگی باقی بماند. این یک اقدام متخلفانه و نقض آشکار هنجارهای اساسی حقوق بین‌الملل است.

در این زمینه، اصل مسئولیت دولت، که حکم می‌کند دولت‌ها در قبال اقدامات متخلفانه خود مسئول هستند، باید اعمال شود. این اصل توسط کمیسیون حقوق بین‌الملل در پیش‌نویس مواد مربوط به مسئولیت دولت‌ها در قبال اقدامات متخلفانه بین‌المللی در سال ۲۰۰۱ تدوین شد که از آن زمان به طور گسترده توسط دادگاه‌ها و محاکم بین‌المللی به رسمیت شناخته شده و مورد استناد قرار گرفته است.

طبق مفاد موازین یاد شده، ارتکاب یک اقدام متخلفانه و غیرقانونی - مانند استفاده غیرقانونی از زور - نقض یک تعهد بین‌المللی محسوب می‌شود و وظیفه الزام‌آوری را بر دولت مسئول تحمیل می‌کند تا جبران کامل و مؤثر آسیب‌های وارده را فراهم کند.

در مورد اقدامات متخلفانه و غیرقانونی ارتكابی توسط ایالات متحده و اسرائیل، دامنه مسئولیت قانونی بسیار فراتر از تخلفات عادی است. این اقدامات نه تنها ناقض حقوق بین‌الملل عرفی بودند، بلکه قواعد آمره، یعنی بالاترین هنجارها در سلسله مراتب حقوقی بین‌المللی، را نیز نقض کردند. در میان این هنجارها، اصل ممنوعیت تجاوز یک قاعده اساسی و الزام‌آور جهانی است. هیچ دولتی مجاز به عدول از این هنجار نیست و تخلفات [ارتكابی]، تعهداتی را شکل می‌دهد [از جمله این] که همه اعضای جامعه بین‌المللی را ملزم به واکنش جمعی برای رعایت قانون می‌کند.

حداقل دو سابقه حقوقی مرتبط وجود دارد که می‌تواند راهنمای اعمال اصل مسئولیت دولت و تعهد به جبران خسارت در مورد ایران باشد.

در سال ۱۹۸۱، شورای امنیت سازمان ملل متحد قطعنامه ۴۸۷ را در پاسخ به حمله اسرائیل به تأسیسات هسته‌ای عراق تصویب کرد. این قطعنامه به صراحت این اقدام تجاوزکارانه را «تهدیدی جدی برای کل رژیم حفاظتی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی» توصیف کرد که اساس معاهده عدم اشاعه سلاح‌های هسته‌ای (NPT) است. این قطعنامه

همچنین حق حاکمیتی غیرقابل انکار همه کشورها را برای ایجاد برنامه‌های توسعه فناوری و هسته‌ای به منظور پیشبرد اقتصاد و صنعت خود برای اهداف صلح‌آمیز به طور کامل به رسمیت شناخت.

ماده ۶ [قطعنامه مذکور] تصریح می‌کند که «عراق حق دارد برای ویرانی‌هایی که متحمل شده و اسرائیل مسئولیت آن را پذیرفته است، غرامت مناسب دریافت کند.» این قطعنامه با الزام متجاوز به جبران خسارات ناشی از [اقدام غیر قانونی] در قبال قربانی، سابقه حقوقی روشنی را برای پیگیری غرامت در موارد مشابه فراهم می‌کند.

بنابراین، با توجه به این واقعیت که حملات ایالات متحده و اسرائیل با اعلامیه‌های عمومی [متجاوزان] مبنی بر تأیید عملیات انجام شده به خوبی مستند شده‌اند، اعمال اصول و مفاد قطعنامه ۴۸۷ در مورد ایران نه تنها مناسب و ضروری است، بلکه کاملاً مبتنی بر حقوق بین‌الملل نیز می‌باشد.

یکی دیگر از اسناد مرتبط، قطعنامه ۶۹۲ شورای امنیت سازمان ملل متحد است که در سال ۱۹۹۱ تصویب شد و پس از حمله عراق به کویت، کمیسیون غرامت سازمان ملل متحد (UNCC) را تأسیس کرد. این کمیسیون وظیفه داشت تا به دعاوی مربوط به غرامت خسارات و زیان‌های وارده در نتیجه حمله [عراق به کویت] رسیدگی کند.

ایجاد کمیسیون غرامت سازمان ملل متحد، ظرفیت سازوکارهای بین‌المللی را برای شناسایی قربانیان، ارزیابی خسارت و اجرای عملی جبران خسارت نشان داد و الگویی روشن برای مسئولیت دولت در موارد تجاوز غیرقانونی ایجاد کرد.

این سابقه، مبنای قانونی و نهادی محکمی برای احقاق حقوق مردم ایران فراهم می‌کند. بنابراین، هم مناسب و هم ضروری است که سازمان ملل متحد، سازوکاری مبتنی بر قانون، مانند کمیسیون بین‌المللی غرامت، برای جبران خسارت ایران ایجاد کند.

چنین کمیسهونی که توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد یا سایر نهادهای ذیصلاح سازمان ملل متحد ایجاد و تأیید شده باشد، باید ارزیابی جامعی از خسارات وارده ناشی از اقدامات غیرقانونی و تجاوزکارانه ایالات متحده و رژیم صهیونیستی علیه ایران به عمل آورد.

ایجاد سازوکارهای جبران خسارت - چه از طریق کمیسیون‌های مستقل، نهادهای حقیقت‌یاب یا صندوق‌های جبران خسارت که تحت نظارت بین‌المللی فعالیت می‌کنند - به طور معناداری به بازگرداندن اعتماد به نظام حقوقی جهانی کمک می‌کنند و پاسخی اصولی به عادی‌سازی مداوم مصونیت از مجازات ارائه می‌دهد.

ایران همچنین راه دیگری برای پیگیری عدالت در مورد حملات غیرقانونی که در معرض آن قرار گرفته است، دارد. پیش از این حملات، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی گزارش‌های جانبدارانه و با انگیزه سیاسی در مورد برنامه هسته‌ای ایران منتشر کرد که ارتکاب تجاوز توسط ایالات متحده و اسرائیل را تسهیل کرده و اصل بی‌طرفی را نقض کرد.

این امر ایران را در موقعیتی قرار می‌دهد که طبق ماده ۱۷ توافقنامه پادمان‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، درخواست غرامت و ادعای خسارت از آژانس کند. ایران به عنوان کشوری که از سهل‌انگاری آشکار آژانس آسیب دیده است، حق دارد غرامت کامل تمام خسارات مادی و معنوی وارده به تأسیسات هسته‌ای صلح‌آمیز و نیروهای علمی خود را دریافت کند.

در این زمینه، پیگیری پاسخگویی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در کنار [پاسخگو کردن] کشورهای متجاوز، عنصر حیاتی راهبرد گسترده‌تر ایران برای حفظ پاسخگویی [همه بازیگران] در نظم حقوقی بین‌المللی است. ایران با تکیه بر سازوکارهای بین‌المللی شناخته‌شده، مشروع و الزام‌آور، قاطعانه از حقوق مردم خود در هر مجمعی دفاع خواهد کرد.

در نهایت، مسئولیت جنایات اخیر این جنگ تجاوزکارانه صرفاً بر عهده عاملان مستقیم، ایالات متحده و اسرائیل، و کسانی که به آنها کمک کردند، یعنی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، نیست. همه کشورها و سازمان‌های بین‌المللی تعهد غیرقابل انکاری برای اجرای اقدامات حقوقی مؤثر برای جلوگیری از چنین جنایاتی دارند.

جامعه بین‌المللی به طور کلی باید قاطعانه واکنش نشان دهد. سکوت، تأخیر یا هرگونه همدستی در مواجهه با تجاوز و جنایات، اصل پاسخگویی دولت‌ها تحت موازین بین‌المللی را به شعاری پوچ تبدیل می‌کند.

ایران در تلاش برای پاسخگویی [متجاوزان]، تمام منابع موجود را به کار خواهد گرفت و تا زمانی که حقوق مردمش به طور کامل به رسمیت شناخته نشود و غرامت کافی دریافت نکنند، کوتاه نخواهد آمد. این کشور به تلاش برای پیگرد قانونی و پاسخگویی مسئولان این جنایات، چه در داخل و چه در سطح بین‌المللی، تا زمان دستیابی کامل به عدالت ادامه خواهد داد.